

Asia: VN/864/2018

Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi yhdyskuntaseuraamusten täytäntöönpanosta annetun lain ja Vankiterveydenhuollon yksiköstä annetun lain muuttamisesta

Lausunnonantajan lausunto

Yleiset huomiot

Yleisellä tasolla hallituksen esitys perusteellisesti laadittu dokumentti, jossa taustoitetaan sääntelyntarve ja kuvaillaan nykytila. Esityksessä kuvaillaan myös kiinnostavasti erilaisia väkivaltarikollisille ja seksuaalirikollisille suunnattuja kuntoutusohjelmia ja niitä periaatteita, joille nämä menetelmät perustuvat. Sama koskee rikosten uusimisriskin arviointimenetelmiä. Hallituksen esityksessä on myös kiitollisesti mukana oikeusvertaileva ja kansainvälistä kehitystä kuvaileva osio, vaikkakin sen nivelyminen itse esityksen teemaan jääkin pinnalliseksi. Esityksessä kuvaillaan rikosten uusimistilastoja ja avataan jonkin verran tilastoimisen tapaa sekä tilastojen lukemiseen liittyviä reunaehtoja. Tämä on hyvä asia, joskin graafisten kuvaajien tai taulukoiden käyttö johtaisi havainnollisempaan lopputulokseen. Hallituksen esitystä olisi aiheellista täydentää tältä osin.

Rangaistusajan suunnittelu ja vankeusaikaiset toiminnot

Hallituksen esityksen valossa vankeuden aikaiset väkivaltarikollisille tarkoitettujen kuntouttavien ohjelmien hyödyt näyttävät vaatimattomilta.

Väkivaltarikon arviointi ja ehdonalaisen vapauden valvontaan asettaminen

Hallituksen esityksen valossa yhteiskuntaseuraamuksen täytäntöönpanon ajateltu kohde olisi väkivaltarikoksesta tuomittu ensikertalaisvanki, joka on perheellinen ja jolla on työ- tai opiskelupaikka, ja näistä syntyvä myönteinen ja oma-aloitteinen suhtautuminen valvontaan. Hänellä voisi olla kontrolloitavissa oleva päihde- tai mielenterveysongelma, sekä väkivaltaisia ja vahingollisia ajatustapoja, mutta kuitenkin reflektiivisiä valmiuksia näiden tunnistamiseen, työstämiseen ja muuttamiseen.

Valvonnan ja vapautumissuunnitelman onnistumiselle löytyy kuitenkin useita vasta-aiheita. Psykopaattisuus merkitsee korjautumattomasti alentunutta rikoksenuusimiskynnystä. Perheen kaltaisen tukiverkoston rakentaminen ei onnistu vankilasta käsin. Uudet vankilakierrokset ennustavat seuraavaa.

Hallituksen esityksessä olisi tarkemmin selitettävä, miten ja millaisella todennäköisyydellä ja käytettävissä olevilla resursseilla viranomaiset uskovat onnistuvansa tunnistamaan patologiset rikoksenuusijat niistä, joiden kohdalla valvonnan nähdään johtavan rikosuran katkeamiseen. Perustelutaakkaa raskauttaa se, että yhdeksi valvontaan asettamisen perusteeksi nähdään se, että ”taposta tai aikaisemminkin väkivalta- taikka seksuaalirikoksesta vankeusrangaistusta suorittaneen vangin riski syyllistyä uuteen väkivalta- tai seksuaalirikokseen arvioidaan korkeaksi.” Hallituksen esityksessä pitäisi kyetä perustelemaan paremmin, miksi korkean uusimisriskin omaava vanki on ylipäättään tarkoituksenmukaista laskea ehdonalaiseen vapauteen. Perustelujen täydentäminen tältä osin parantaisi varmasti ehdotuksen hyväksyttävyyttä. Tässä yhteydessä olisi tarpeen korostaa niitä hyötyjä, joita vankilapäivien ja vankimäärän vähentämisellä saavutetaan.

Yhdistys pitää vankien perusoikeuksien toteutumisen kannalta hyödyllisenä, että hallituksen esityksessä on huolehdittu muutoksenhakuoikeuden toteutumisesta.

Oikeus terveystietojen saantiin ja niiden luovutus

Ei lausuttavaa.

Muita huomioita

Hallituksen esityksen yleisperusteluja koskeva osa edellyttää lukijalta oikeussosiologian ja kriminologian tuntemusta. Hallituksen esitys hyötyisi suuresti siitä, jos se sisältäisi tarkemmat lähde- ja tutkimuskirjallisuusviitteet kaikkien keskeisten arviointi- ja kuntoutusmenetelmiä koskevien kuvausten ja väitteiden osalta. Hallituksen esityksestä näyttäisi puuttuvan lainmuutoksen vaikutusten ja tavoitteiden seurantaan koskevat suunnitelmat. Hallituksen esitystä olisi aiheellista täydentää näiltä osin.

Tätä kirjoitettaessa hallituksen sote-uudistus on yhä levällään, ja on epäselvää, missä määrin yhdyskuntaseuraamusta koskevat suunnitelmat, sikäli kun niihin liittyy terveydenhuollon toimia, ovat integraatioissa ja oikeassa mittakaavassa sote-uudistuksen kanssa. Tätä hallituksen esitystä koskevien poliittisten tavoitteiden ja yhteiskunnan kokonaisedun kannalta on äärimmäisen vahingollista, jos kuntoutuspalveluja tarvitsevat (valvotussa) koevapaudessa olevat vangit jäävät myllerretyn palvelukentän katveeseen.

Hallituksen esitys on näillä näkymin linjassa Suomen perusoikeusjärjestelmän ja kansainvälisistä ihmisoikeussopimuksista johtuvien velvoitteiden kanssa.

Vuori Wiking
Oikeuspoliittinen yhdistys Demla ry